

Άνταρ Φίλλιπς

Μονο χορμια

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΑΝΤΑΜ ΦΙΛΛΙΠΣ

ΜΟΝΟΓΑΜΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Λογοτεχνικά δοκίμια

Άνταμ Φίλλιπς, *Μονογαμία*

Adam Phillips, *Monogamy*

Μετάφραση: Σώτη Τριανταφύλλου

Διορθώσεις: Ευαγγελία Δημητριάνακη

Σχεδιασμός εξωφύλλου: k2design

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Copyright© Adam Phillips, 1996

Copyright© για την ελληνική γλώσσα Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2019

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις

Faber and Faber Ltd., Λονδίνο, 1996

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις εκδόσεις Νεφέλη

(μτφρ. Δέσποινα Ρισσάκη), Αθήνα, 2005

Νέα έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιούνιος 2020

ΚΕΤ Γ408 ΚΕΠ 350/20

ISBN 978-960-16-8655-4

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr>, e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Όταν δεχόμαστε ένα ψέμα, δεχόμαστε
κι όλα όσα συνεπάγεται.

Ralph Waldo Emerson, *English Traits*

Πρόλογος

Οι διαμάχες περί οικογενειακών αξιών –περί γάμου και ποσοστού διαζυγίων– είναι στην πραγματικότητα διαμάχες σχετικά με τη μονογαμία: τι κρατάει τους ανθρώπους μαζί και γιατί πρέπει να μένουν μαζί; πώς οι άνθρωποι αποφασίζουν ποιες απολαύσεις είναι σημαντικές γι’ αυτούς και ποιες δεν είναι. Γιατί οι άνθρωποι ζουν σε ζευγάρια αν όχι για να περνάνε καλά; Κι αν το να περνάνε καλά δεν παίζει ρόλο, τότε τι παίζει; Αυτό θα λέγαμε ότι είναι το πρόβλημα της μονογαμίας.

Μιλώντας για τη μονογαμία, μιλάμε για όλα όσα παίζουν κάποιο ρόλο: την ειλικρίνεια, την καλοσύνη, την ασφάλεια, τις επιλογές, την εκδίκηση, την επιθυμία, την αφοσίωση, τα ψέματα, τον κίνδυνο, το καθήκον, τα παιδιά, τις συγκινήσεις, το φταιξιμο, τον έρωτα, τις υποσχέσεις, τη φροντίδα, την περιέργεια, τη ζήλια, τα δικαιώματα, τις τύψεις, την έκσταση, την ηθική, την τιμωρία, τα χρήματα,

την εμπιστοσύνη, τον φθόνο, την ηρεμία, τη μοναξιά, το σπίτι, την ταπείνωση, τον σεβασμό, τους συμβιβασμούς, τους κανόνες, τη συνέχεια, τη μυστικότητα, την τύχη, την κατανόηση, την προσδοκία, την οικειότητα, την παρηγοριά, την ελευθερία, τα προσχήματα, την αυτοκτονία και, φυσικά, την οικογένεια. Η μονογαμία δεν σχετίζεται απλώς με το καθένα απ' όλα αυτά: όταν μιλάμε για τη μονογαμία, μιλάμε αναγκαστικά για όλα τα παραπάνω. Η μονογαμία είναι ένα είδος κόμβου ηθικής, μια κλειδαρότρυπα μέσω της οποίας μπορούμε να δούμε όλες μας τις ανησυχίες.

Για μερικούς από μας –τους τυχερούς ίσως ή τουλάχιστον τους εύπορους– η μονογαμία είναι το μοναδικό σοβαρό φιλοσοφικό ερώτημα. Αυτό το βιβλίο είναι λοιπόν μια έρευνα για τη λέξη «εμείς».

Μονογαμία

ΔΕΝ ΠΙΣΤΕΥΟΥΝ όλοι στη μονογαμία. Και παρ' όλα αυτά ζουν σαν να πιστεύουν. Λέμε ψέματα με πλήρη επίγνωση όταν τίθεται ζήτημα αφοσίωσης ή πίστης. Και ξέρουμε πως, αν πούμε την αλήθεια ή αν ζητήσουμε να ειπωθεί η αλήθεια, θα βάλουμε σε κίνδυνο τη μονογαμία. Εξάλλου, όλοι θεωρούμε τον εαυτό μας είτε προδότη είτε προδομένο. Νιώθουμε ζήλια ή τύψεις και υποφέρουμε από την αγωνία που μας προκαλούν οι επιλογές μας. Λιγосτοί είναι οι ευτυχισμένοι που φαίνεται να μη νιώθουν ερωτική ζήλια, που απορούν για την ύπαρξη της σε άλλους· λιγосτοί είναι κι εκείνοι που καυχώνται ότι τους βασανίζει. Ο καθένας μας μπορεί να νιώσει αδικημένος και αποκλεισμένος· οι περισσότεροι έχουμε την έμμονη ιδέα ότι στερούμαστε κάτι που δικαιούμαστε. Το να πιστεύουμε στη μονογαμία είναι, με άλλα λόγια, σαν να πιστεύουμε στον θεό.

ΑΦΟΥ ΜΑΘΟΥΜΕ τους κανόνες ενός παιχνιδιού, επικεντρωνόμαστε στο να το παίξουμε· δεν ανησυχούμε πια για το πώς παίζεται. Παίρνουμε ως δεδομένα μερικά πράγματα, σαν κανόνες ενός οικείου παιχνιδιού, και η προσοχή μας διασπάται σε άλλα πράγματα έξω από το παιχνίδι.

Η απιστία είναι πρόβλημα επειδή παίρνουμε ως δεδομένο τη μονογαμία· τη θεωρούμε συνηθισμένη και φυσιολογική. Αν παίρναμε ως δεδομένο την απιστία, αν την αντιμετωπίζαμε αμέριμνα, χωρίς να την κάνουμε ολόκληρο δράμα, θα μπορούσαμε να σκεφτούμε τα περί μονογαμίας.

ΟΙ ΠΟΛΥΓΑΜΙΚΟΙ προσπαθούν να βελτιώσουν τη ζωή τους. Και είναι ιδεαλιστές όπως οι μονογαμικοί. Αμφότερες αυτές οι ανθρώπινες κατηγορίες τρέφουν ελπίδες, η ιδέα της άνεσης και της παρηγοριάς τους εμπνέει θαυμασμό σχεδόν μεταφυσικό· εντυπωσιάζονται από τις ίδιες τους τις απολαύσεις. Ας μη σπείδουμε να στρέψουμε τους μεν εναντίον των δε. Στην καλύτερη περίπτωση είναι όλοι τους εχθροί του κυνισμού. Μόνο οι κυνικοί προκαλούν απογοήτευση με τα επιχειρήματά τους και σπάνε το ηθικό των άλλων.

Η ΑΠΙΣΤΙΑ ΑΦΟΡΑ τόσο το πεδίο της εξιστόρησης της αλήθειας όσο και το πεδίο της σεξουαλικότητας. Ασχολούμαστε με την αλήθεια εξαιτίας της σεξουαλικότητας: θεωρούμε ότι η ειλικρίνεια και η καλοσύνη δεν συμβαδίζουν.

Το επιτυχημένο ψέμα δημιουργεί μια ελευθερία μάλλον απογοητευτική. Μας δείχνει ότι μπορούμε να κρατάμε κρυφά όσα κάνουμε. Το αποτυχημένο ψέμα –που φανερώνει ότι θέλουμε να αποκαλυφθούμε– δείχνει τον φόβο μας για τον αντίκτυπο που έχουν τα λόγια μας. Δηλαδή, το ψέμα δεν είναι τόσο ένας τρόπος να κρατάμε ανοιχτές τις επιλογές μας, αλλά μάλλον να ανακαλύπτουμε ποιες είναι αυτές οι επιλογές. Ο φόβος της απιστίας είναι ο φόβος της γλώσσας.

Η ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΖΩΗ είναι μια επιτελεστική τέχνη, ένα είδος περφόρμανς. Αλλά πώς μαθαίνουμε τι να κάνουμε μαζί; Πώς να είμαστε μαζί δυο σώματα σε δημόσιο χώρο, πλάι πλάι, φύλακες της ντροπής ο ένας του άλλου, παίζοντας με συνέπεια τον ρόλο μας; Πώς μαθαίνουμε τα βήματα;

Να γιατί τα ταιριαστά και όμορφα ζευγάρια είναι τόσο καθησυχαστικά και μπορούν να μας εμπνεύσουν. Εκείνα επιδεικνύουν την ομορφιά τους κι εμείς προσπαθούμε, για λίγο, ματαίως, να τους μοιάσουμε· να παριστάνουμε πως δεν έχουμε τίποτα να κρύψουμε. Η ομορφιά άλλωστε είναι το καλύτερο πολιτιστικό αντικαταθλιπτικό. Τα *ωραία* ζευγάρια δίνουν τη μια παράσταση μετά την άλλη.

Η ΕΠΙΒΙΩΣΗ στην αρχή της ζωής μας μας εμπλέκει σε κάτι σαν τη μονογαμία. Μεγαλώνοντας, έχουμε την εμπειρία της απιστίας· προκαλούμε τους γονείς μας, τους προδίδουμε, τους απογοητεύουμε. Έτσι, όταν σκεφτόμαστε τη μονογαμία, μπαίνουμε στη θέση του παιδιού, όχι του ενήλικα. Δεν ξέρουμε τι σκέφτονται οι ενήλικες για τη μονογαμία.

ΠΑΣΧΙΖΟΥΜΕ να διατηρούμε κολακευτικές εικόνες του εαυτού μας στο μυαλό των άλλων και να σβήνουμε τις λιγότερο κολακευτικές. Και παρ' όλα αυτά, όποιος μας συναντάει επινοεί μια εικόνα για μας, είτε το θέλουμε είτε όχι, είτε μας αρέσει είτε όχι. Ο τρόπος με τον οποίο οι άλλοι προσλαμβάνουν και ερμηνεύουν όσα λέμε αποδεικνύει την ύπαρξή τους και το πόσο διαφορετικοί είναι από μας. Οι αφηγήσεις μας αλλοιώνονται τόσο πολύ από στόμα σε στόμα, ώστε δεν τις αναγνωρίζουμε πια.

Η αλλοίωση της εικόνας μας είναι μια επινόηση των άλλων με την οποία δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε. Είναι τρομακτικό το πώς μας βλέπουν οι άλλοι, το πώς μας συναρμολογούν: γινόμαστε ένα πλήθος εκδοχών του εαυτού μας. Πασχίζουμε να μειώσουμε τον αριθμό αυτών των εκδοχών και να εξασφαλίσουμε ότι κυκλοφορεί η αληθινή μας ιστορία κι όχι άλλες ιστορίες με τις οποίες δεν ταυτιζόμαστε. Αυτό, περισσότερο από άλλα πράγματα, μας ρίχνει στην αγκαλιά ενός και μοναδικού ανθρώπου. Η μονογαμία είναι ένας τρόπος να ελαχι-

στοποιήσουμε τις εκδοχές του εαυτού μας. Και φυσικά, ένας τρόπος να πειστούμε κι εμείς οι ίδιοι ότι κάποιες από αυτές είναι πιο αληθινές από άλλες – κι ότι μερικές είναι καλύτερες.

Η ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ που μπορούμε να βιώσουμε είναι η παρούσα στιγμή. Κι όμως, περνάμε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μας ελπίζοντας ότι θα αλλάξουμε – ανυπομονώντας μάλιστα –, αλλά συγχρόνως κάνοντας τα πάντα για να μη συμβεί κάτι τέτοιο. Έτσι, νιώθουμε χαλαροί και άνετοι μόνο κατά τις μεταβατικές περιόδους – όταν μπορούμε να αφήσουμε τον χρόνο να περάσει.

Η απιστία είναι μια άλλη λέξη που έχουμε για την αλλαγή. Και η μοναδική αλλαγή που γνωρίζουμε είναι η αλλαγή των πεποιθήσεων, της πίστης. Απολαμβάνουμε την απιστία στον ίδιο μας τον εαυτό.

Η ΠΙΟ ΔΥΣΚΟΛΗ απιστία είναι προς τους γονείς μας. Αυτό που κάνει τη μονογαμία –την ικανότητά μας να βρούμε ένα άλλο ζευγάρι σαν των γονιών μας– καταπληκτικό κατόρθωμα. Εκτός βέβαια αν το μόνο που κατορθώνουμε είναι να προεκτείνουμε το πρώτο εκείνο ζευγάρι.

ΣΑΝ ΜΑΓΝΗΤΗΣ που μαζεύει τις αρετές και τα μειονεκτήματα, η μονογαμία κάνει πραγματικές τις ευρύτερες αφαιρέσεις, όπως παλιότερα το έκανε η θρησκεία. Πίστη, ελπίδα, εμπιστοσύνη, ηθική: οικογενειακά ζητήματα... Δεν αντιπαραθέτουμε τη μονογαμία στη διγαμία ή στην πολυγαμία, αλλά στην απιστία· η μονογαμία είναι η κοσμική μας θρησκεία. Ο θεός είναι νεκρός, αλλά το μονογαμικό, πιστό ζευγάρι δεν πεθαίνει με τίποτα.